EUROOPA
KOMISJON

Brüssel, 9.7.2026
COM(2026) 353 final

KOMISJONI ARUANNE EUROOPA PARLAMENDILE JA NÕUKOGULE

Liidu konkurentsieeskirjade kohaldamine põllumajandussektori suhtes

1. Sissejuhatus

Põllumajandustoodete ühise turukorralduse määruses (EL) nr 1308/2013[1] (edaspidi „ühise turukorralduse määrus“) on kehtestatud põllumajandustoodete siseturul turustamise tingimused. Määrus on ühise põllumajanduspoliitika (ÜPP) lahutamatu osa ning selles on sätestatud ühtlustatud tehnilised turu- ja kaubanduseeskirjad, tagades seeläbi ELi põllumajandussektori turule orienteerituse. Euroopa Liidu toimimise lepinguga (edaspidi „ELi toimimise leping“) antakse põllumajandussektorile eristaatus, mistõttu põllumajandustoodetele kohaldatavad konkurentsieeskirjad on kohandatud sektori eripäradega (sh põllumajandussektori killustatus (vrdl seda toiduainete tarneahela eelneva ja järgneva etapi osaliste kontsentreeritusega), pikad tootmistsüklid ning kliima- ja looduslikest teguritest tulenev märkimisväärne volatiilsus), võttes arvesse ühise põllumajanduspoliitika eesmärke. Euroopa Komisjon (edaspidi „komisjon“) esitab käesoleva aruande vastavalt Euroopa Parlamendile ja nõukogule ühise turukorralduse määruse artikli 225 punktile d. Selle sätte kohaselt kirjeldatakse käesolevas aruandes ühise turukorralduse määruses sätestatud konkurentsieeskirjade kohaldamist[2] põllumajandussektori suhtes kõigis liikmesriikides[3].

Aruanne hõlmab ajavahemikku 2017. aasta juulist kuni 2025. aasta juulini ning käsitleb ühise turukorralduse määruse kohaseid erandeid konkurentsieeskirjadest ning sisaldab konkurentsieeskirjade rikkumisi käsitlevate uurimiste kirjeldust[4].

---

[1] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 17. detsembri 2013. aasta määrus (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus ning millega tunnistatakse kehtetuks nõukogu määrused (EMÜ) nr 922/72, (EMÜ) nr 234/79, (EÜ) nr 1037/2001 ja (EÜ) nr 1234/2007 (ELT L 347, 20.12.2013, lk 671).

[2] Erandi tegemine ELi toimimise lepingu artikli 101 lõikest 1 põhineb tootjate enesehindamisel, mistõttu neil ei ole vaja sellest komisjonile teatada. Seetõttu põhineb käesolev aruanne peamiselt komisjonile esitatud ametlikel arvamuse taotlustel, kaebustel, liikmesriikide konkurentsiasutuste algatatud uurimistel ning liikmesriikide aruannetel.

[3] Põllumajandussektor hõlmab ühise turukorralduse määruse artikli 1 lõikes 2 ja I lisas loetletud tooteid.

[4] Eelmine aruanne: *komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Liidu konkurentsieeskirjade kohaldamine põllumajandussektori suhtes“* (COM(2018) 706 final) ja komisjoni talituste töödokument, mis on lisatud dokumendile „Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Liidu konkurentsieeskirjade kohaldamine põllumajandussektori suhtes““ (SWD (2018) 450 final).

Aruannet lugedes tuleb arvesse võtta üldisemat majanduslikku ja poliitilist olukorda asjaomasel perioodil. Sel ajal seisis Euroopa põllumajandussektor silmitsi mitme tõsise majandus- ja tervisekriisiga, nagu näiteks COVID-19 pandeemia, Venemaa agressioonisõda Ukraina vastu, energia- ja väetisehindade järsk kasv, äärmuslikud ilmastikunähtused ning jätkuvad terviseohud, näiteks loomataudid – komisjon reageeris neile kõigile otsustavalt[5].

2024. aastal soovitati strateegilises dialoogis põllumajanduse tuleviku üle ELis[6] (edaspidi „strateegiline dialoog“) komisjonil ja liikmesriikidel edendada kooskõlas ühise turukorralduse määruse artikliga 210a koostööalgatusi põllumajandustootjate ja teiste tarneahela osaliste vahel, et tunnustada põllumajandustootjaid nende kestlikkusealaste pingutuste ja investeeringute eest. Strateegilises dialoogis kutsuti komisjoni ja liikmesriike üles „hoiduma liigsest turgu sekkumisest, mis piirab konkurentsi, kui tegeletakse ELi põllumajandustootjate ees seisvate probleemidega.

2024. aasta detsembris pakkus komisjon välja meetmed, mille eesmärk on tugevdada põllumajandustootjate positsiooni toiduainete tarneahelas ja taastada usaldus ahela osapoolte vahel, sealhulgas ettepanekud põllumajanduse konkurentsieeskirjade kohta[7].

2. Ühise turukorralduse määruses sätestatud konkurentsieeskirjade kohaldamine põllumajandussektori suhtes kõigis liikmesriikides

ELi toimimise lepinguga antakse põllumajandussektorile eristaatus. ELi toimimise lepingu artikli 42 kohaselt kohaldatakse liidu konkurentsieeskirju põllumajandustoodete tootmise ja nendega kauplemise suhtes ainult selles ulatuses, nagu Euroopa Parlament ja nõukogu ELi toimimise lepingu artikli 43 lõike 2 raames määravad, võttes arvesse artiklis 39 seatud viit ühise põllumajanduspoliitika eesmärki. Euroopa Liidu Kohus (edaspidi „Euroopa Kohus“) on tunnistanud ühise põllumajanduspoliitika ülimuslikkust ELi toimimise lepingu eesmärkide suhtes

[5] Eriaruanne „Põllumajandustoodete tarneahelate kindlustamine COVID-19 ajal“.

[6] Strateegiline dialoog põllumajanduse tuleviku üle ELis.

[7] *Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisega toiduainete tarneahelas* (COM(2024) 577 final).

konkurentsi valdkonnas[8]. Samuti on kohus kinnitanud, et tulemusliku konkurentsi säilitamine on üks ühise põllumajanduspoliitika ja turgude ühise korralduse eesmärke[9].

Vastavalt ELi toimimise lepingu artiklile 42 ja artikli 43 lõikele 2 kehtestatakse ühise turukorralduse määrusega põllumajandusele erandid ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisest. Need erandid, mida on kirjeldatud komisjoni 2018. aasta aruandes, hõlmavad üldisi erandeid, mis võivad olla horisontaalsed (põllumajandustootjate või tootjate või põllumajandustootjate liitude ja tootjaorganisatsioonide otsuste, kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse puhul (artiklid 152 ja 209)) või vertikaalsed (tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide otsuste, kokkulepete või kooskõlastatud tegevuse puhul (artikkel 210)) või nii horisontaalsed (sõlmitud tegelike või potentsiaalsete konkurentide vahel ahela samal tasandil (näiteks põllumajandustootjad)) kui ka vertikaalsed (kui need on sõlmitud ahela erinevatel tasanditel tegutsevate osapoolte vahel (näiteks põllumajandustootjad, kes sõlmivad kokkuleppe töötlejatega) (artikkel 210a). Aruandes käsitletakse ka piimasektori kollektiivläbirääkimiste erandeid (artikkel 149), erandeid turu tõsise tasakaalustamatuse korral (artikkel 222) ning teatavate toodete ja sektorite pakkumise reguleerimisega seotud erandeid (artiklid 166a, 167 ja 167a).

2.1 Horisontaalne koostöö (ühise turukorralduse määruse artiklid 209, 149 ja 152)

Ühise turukorralduse määruse artikkel 209

Artiklis 209 on sätestatud, et ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 ei kohaldata põllumajandustootjate, põllumajandustootjate liitude, tunnustatud tootjaorganisatsioonide või tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitude kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes, mis on seotud põllumajandustoodete tootmise või müügiga või ühiste seadmete

[8] Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 29. oktoober 1980, Maizena, 139/79, EU:C:1980:250, punkt 23; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 5. oktoober 1994, Saksamaa *vs.* nõukogu, C-280/93, EU:C:1994:367, punkt 61; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 19. september 2013, Panellionios Szdesmos Viomichanion Metapoiisis Paknou, C-373/11, EU:C:201:567, punkt 39, ja viimati kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. november 2017, APVE jt, C-671/15, EU:C:2017:860, punkt 37.

[9] Kohtuotsus, Euroopa Kohus, 9. september 2003, Milk Marque ja National Farmers' Union, C-137/00, ECLI:EU:C:2003:429, punkt 57; kohtuotsus, Euroopa Kohus, 14. november 2017, APVE jt, C-671/15, EU:C:2017:860, punktid 37 ja 48.

kasutamisega põllumajandustoodete ladustamiseks, käitlemiseks või töötlemiseks, välja arvatud siis, kui ohustatakse ELi toimimise lepingu artiklis 39 sätestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamist.

Kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis vastavad artikli 209 tingimustele, ei ole keelatud ning nende lubamiseks ei ole vaja eelnevat otsust. Asjaomased ettevõtjad võivad siiski taotleda komisjonilt arvamust selle kohta, kas need kokkulepped, otsused või kooskõlastatud tegevused on kooskõlas ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega.

Komisjon on seni käsitlenud ühte artikli 209 alusel esitatud arvamuse taotlust. See oli 2020. aastal, kui komisjon esitas positiivse arvamuse Hispaania põllumajandustootjate ühistute liidu Cooperativas agro-alimentarias (edaspidi „CAA“) esitatud taotluse kohta, mis puudutas Hispaania oliiviõlituru stabiliseerimise mehhanismi, mille raames oliiviõli ladustatakse vabatahtlikult, vastavust ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidele[10].

Kõnealune mehhanism hõlmas järgmisi liidu liikmete (ühistute) toodetavaid oliiviõli kategooriaid: ekstra-väärisoliiviõli, väärisoliiviõli ja lambiõli. Selles sektoris kõigub tootmine aasta jooksul tugevalt, tingituna oliivipuude bioloogilistest tsüklitest ja ilmastikutingimustest. See põhjustab ala- või ülepakkumise perioode, mis omakorda toob kaasa hindade tugeva kõikumise ja tootjate jaoks rahalise ebastabiilsuse.

Seetõttu tegid ühistu liikmed ettepaneku osa ülemäärasest oliiviõlikogusest piiratud ajaks ladustada. Eesmärk oli saavutada parem tasakaal pakkumise ja nõudluse vahel, mis oleks toetanud põllumajandustootjate sissetulekuid. Selles mehhanismis osalemine oli vabatahtlik ning komisjon leidis, et CAA ja mehhanismis osalevate ühistute vahelised kokkulepped olid kooskõlas ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega ega kõrvaldanud konkurentsi.

Taani konkurentsiamet aga uuris 2019. aastal mitut mahemunade tootjate ja munapakendamiskeskuste vahelist kokkulepet, mille eesmärk oli kohandada tootmine pakendajate kindlaksmääratud nõudlusega, säilitades samas nendevahelise ainuõigusliku tarnesuhte. Lõppkokkuvõttes oli kokkulepete eesmärk tagada sellistele munatootjatele kõrgem

[10] Komisjoni arvamus: Arvamused kokkusobivuse kohta - Euroopa Komisjon.

hind ilma kindlat hinnataset kehtestamata. Liikmesriigi konkurentsiamet uuris, kas lepingud vastavad ühise turukorralduse määruse artikli 209 tingimustele. Olemasoleva teabe põhjal ei leidnud liikmesriigi konkurentsiamet põhjust uurimist jätkata ning lõpetas selle 2020. aastal otsust tegemata.

Ühise turukorralduse määruse artikkel 149

Ühise turukorralduse määruse artikli 149 kohaselt võib tunnustatud tootjaorganisatsioon või tunnustatud tootjaorganisatsioonide liit pidada tema liikmeks olevate põllumajandustootjate nimel kogu või osa nende ühistoodangu osas läbirääkimisi lepingute üle, mis käsitlevad toorpiima tarnimist.

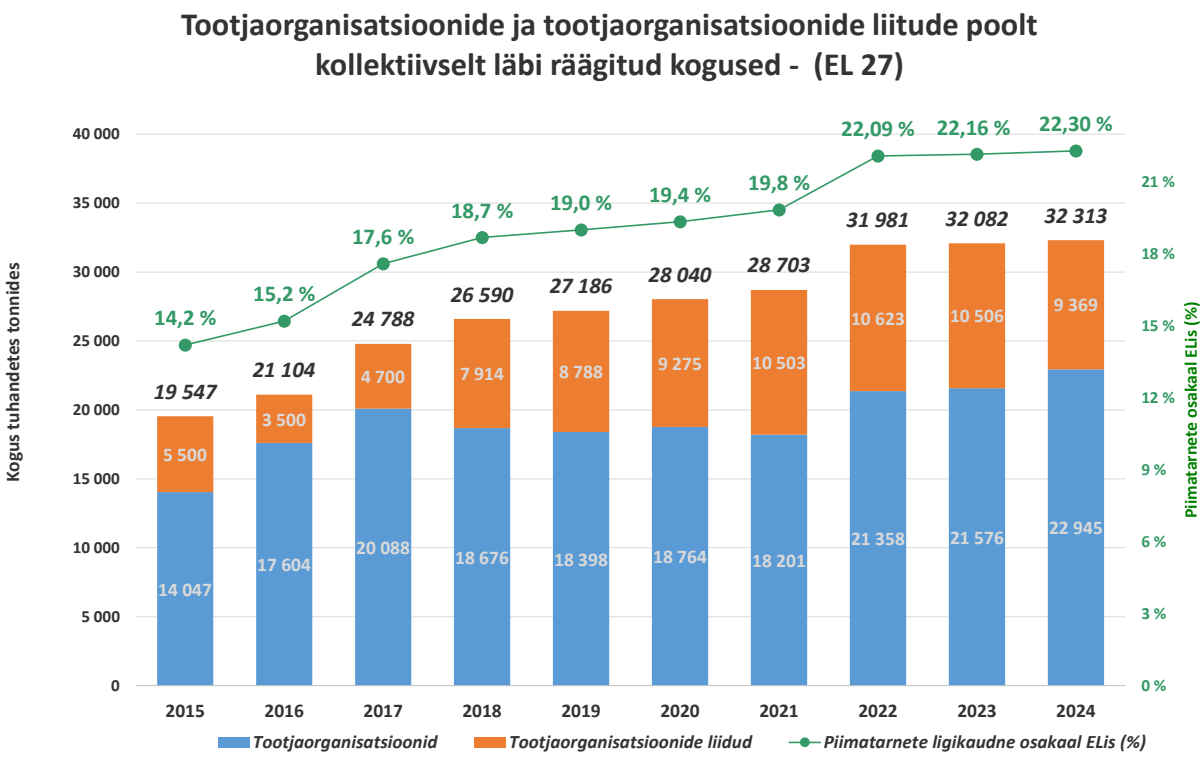
2024. aastal teatas üheksa liikmesriiki[11] toorpiima tarnimisest vastavalt sellele sättele kollektiivselt läbiräägitud lepingute alusel. Tunnustatud tootjaorganisatsioonide ja tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitude poolt kollektiivselt läbi räägitud kogused küündisid enam kui 32,3 miljoni tonnini, mis vastab umbes 22 %-le piima kogutarnest ELis 2024. aastal. Tšehhi Vabariigis moodustas aastas kogutud piim, mille üle peeti läbirääkimisi kollektiivselt, 78 %, Saksamaal 48 % ja Prantsusmaal 49 %.

Alates 2018. aastast on ühise turukorralduse määruse artikli 149[12] alusel kollektiivselt läbi räägitud piimatarne osakaal ELis kasvanud 18,7 %-lt 2018. aastal 22,2 %-le 2024. aastal[13].

[11] BE, BG, CZ, DE, ES, FR, NL, SK, FI.

[12] Kollektiivsete läbirääkimiste arvu suurenemine on seotud tootjaorganisatsioonide/tootjaorganisatsioonide liitude arvu kasvuga ning mehhanismi enda edukusega.

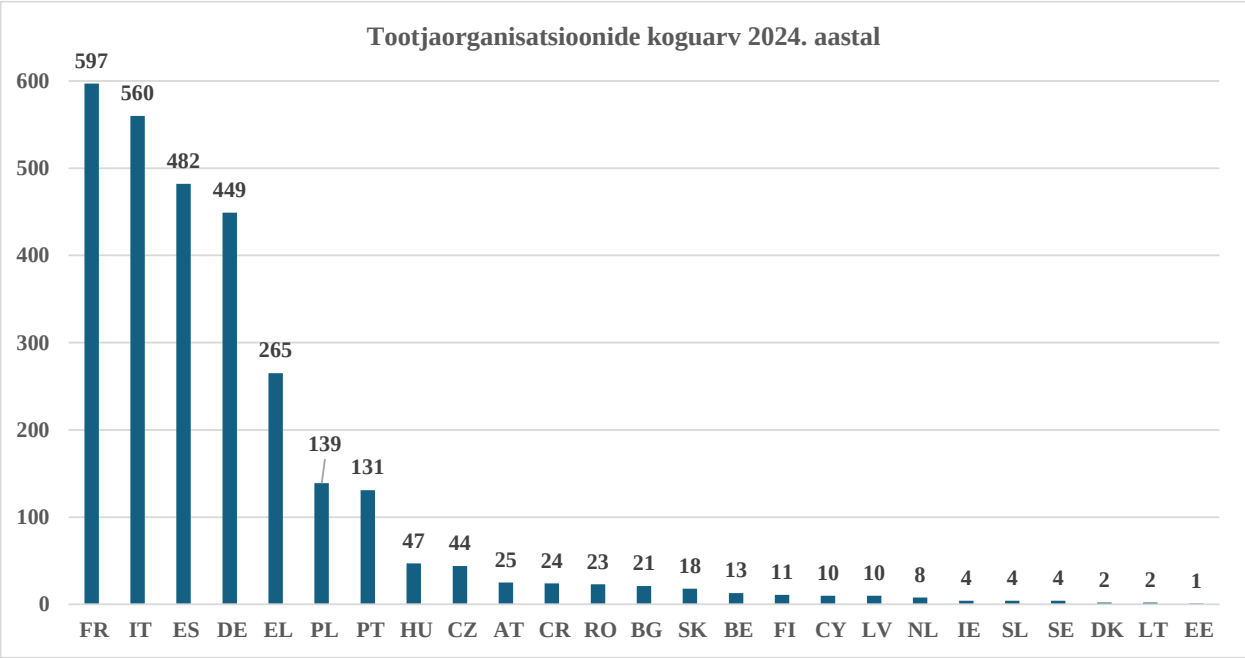
[13] Liikmesriikide teadete alusel vastavalt komisjoni 15. juuni 2012. aasta rakendusmääruse (EL) nr 511/2012 (nõukogu määruses (EÜ) nr 1234/2007 sätestatud tootjaorganisatsioone ja tootmisharudevahelisi organisatsioone ning lepingute sõlmimiseks peetavaid läbirääkimisi ja lepingulisi suhteid käsitlevate teatamiste kohta piima- ja piimatootesektoris (ELT L 156, 16.6.2012, lk 39) artikli 3 lõikele 1.

Ühise turukorralduse määruse artikli 152 lõige 1a

Artikli 152 lõikes 1a on sätestatud, et tunnustatud tootjaorganisatsioon või tunnustatud tootjaorganisatsioonide liit, mis oma liikmete nimel kavandab põllumajandustoodete tootmist, optimeerib tootmiskulusid, viib põllumajandustooteid turule ja peab läbirääkimisi põllumajandustoodete tarnelepingute üle, on sõnaselgelt välja jäetud ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast. Selle sõnaselge erandi kohaldamiseks peavad organisatsioonid tegelikult tegelema majandustegevusega, nagu ühine ladustamine, turustamine, ühine jäätmekäitlus või ühine turundus. Tunnustatud tootjaorganisatsioonidel ei ole kohustust selle sätte kohaldamisest teatada ei eelnevalt ega pärast. Eeldatakse, et enamik organisatsioone kasutab oma tegevuses seda sätet enesehindamise alusel.

2024. aastal oli ELis 2 894 tunnustatud tootjaorganisatsiooni ja 90 tunnustatud tootjaorganisatsioonide liitu[14]. Paljudes sektorites tootjaorganisatsioone ühise turukorralduse määruse tähenduses ei tunnustata, kuigi paljud neist vastavad tunnustamise kriteeriumidele; nad kavandavad oma liikmete toodangu tootmist või turuleviimist ning sõlmivad oma liikmete nimel lepinguid põllumajandustoodete tarnimiseks, ilma et nad saaksid kasutada konkurentsieeskirjadest tehtavaid erandeid[15].

2.2 Vertikaalne koostöö (ühise turukorralduse määruse artiklid 210 ja 172b)

Ühise turukorralduse määruse artikkel 210

Artiklis 210 on sätestatud, et ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 ei kohaldata tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide kokkulepete, otsuste ja kooskõlastatud tegevuse suhtes,

[14] Tuginedes teatistele, mis liikmesriigid on esitanud kuni 2025. aasta juunini vastavalt komisjoni 15. detsembri 2015. aasta delegeeritud määruse (EL) 2016/232 (millega täiendatakse Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrust (EL) nr 1308/2013 tootjate koostöö teatavate üksikasjade osas (ELT L 044, 19.2.2016, lk 1)) artikli 5 lõikele 1.

[15] Vt sellega seoses komisjoni selgitav märkus nõukogu avaldatud ettepaneku kohta, mis käsitleb tunnustamata tootjaorganisatsioone: WK 3897/2025 INIT, pdf, komisjoni talituste töödokument „Põllumajandustootjate positsiooni tugevdamine toiduainete tarneahelas“, mis on lisatud dokumendile „Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisega toiduainete tarneahelas (COM(2024) 577 final/2).

mida on vaja ühise turukorralduse määruse artikli 157 lõike 1 punktis c loetletud tootmisharudevahelise organisatsiooni eesmärkide saavutamiseks[16] ning mis ei ole vastuolus liidu eeskirjadega vastavalt artikli 210 lõikele 4[17].

Kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis vastavad ühise turukorralduse määruse artikli 210 tingimustele, ei ole keelatud ning nende lubamiseks ei ole vaja eelnevat otsust. Erandi kohaldamine põhineb asjaomaste organisatsioonide enesehindamisel. Komisjonilt võib siiski taotleda arvamust selle kohta, kas need kokkulepped, otsused või kooskõlastatud tegevused on kooskõlas artikliga 210[18].Euroopa Liidus on praegu 134 tunnustatud tootmisharudevahelist organisatsiooni.

Komisjon on alates 2018. aastast käsitlenud nelja artikli 210 kohast vertikaalse koostöö juhtumit;[19] kolm neist puudutasid hinnaindikaatoreid ja üks oli seotud turustusstandarditega. Kõikidel juhtudel leidis komisjon, et meetmed võib tunnistada ELi õigusega kooskõlas olevaks, kuna nende puhul ei olnud artikli 210 lõike 4 tingimused täidetud.

Esiteks tegi piima- ja piimatoodete sektori tunnustatud tootmisharudevaheline organisatsioon (Centre national interprofessionnel de l'économie laitière, CNIEL) 2019. aastal ettepaneku[20] luua turu tulemustabel, mis sisaldab 26 majandusnäitajat, mis hõlmavad selliseid aspekte nagu piima ja piimatoodete kogus, hind, kulud ja kasumimarginaalid tarneahela eri etappides, ning turu vaatluskeskus, mis keskendub kuuele näitajale, mis käsitlevad tavalise piima, mahepiima ja mägipiirkonna lehmade piima tootmiskulusid ja omahindu.

[16] Samuti oliivi- ja tubakasektori sarnaste eesmärkide saavutamiseks.

[17] Muu hulgas on tingimuseks, et hoidutakse hindade kindlaksmääramisest või turu jagamisest.

[18] Ühise turukorralduse määruse artiklit 210 muudeti 2021. aasta detsembris määrusega (EL) 2021/2117, millega viidi sisse muudatused varasemas menetluses, sealhulgas kaotati varasem kord, mille kohaselt tuli kokkulepetest, otsustest ja kooskõlastatud tegevusest komisjonile eelnevalt teatada, ning sätestati võimalus arvamuse taotlemiseks.

[19] Enne 2018. aastat tegi komisjon otsuse veel kolme juhtumi kohta. 2017. aasta juunis leidis komisjon, et Prantsuse tootmisharudevahelise organisatsiooni Comité national interprofessionnel de la pomme de terre (CNIPT) esitatud taotlus, mis käsitles kartulite hinnaindikaatorit, oli kooskõlas ühise turukorralduse määruse artikliga 210: 1f9b4fda-8007-4b9b-9c06-56c7956be36a_fr; 2015. aastal vaatas komisjon läbi CNIELi esitatud teatise piima maksetabelite kohta ega esitanud selle suhtes vastuväiteid: a1002532-be97-43c3-ab5e-7a5c023b754c_en; ning 2013. aastal vaatas komisjon läbi CNIELi esitatud piima ja piimatoodete majandusnäitajaid käsitleva kokkuleppe ning leidis, et see on kooskõlas ELi õigusega: 29301f3c-dd63-48a0-aa42-b60fd5845147_fr.

[20] Komisjoni arvamus: *9160b4d9-6168-4c10-b6a4-314d7849a58b_en.

Teiseks vaatas komisjon 2021. aastal läbi meetme, mille esitas banaanisektori tunnustatud tootmisharudevaheline organisatsioon Association Interprofessionnelle de la Banane (AIB)[21]. Meetme eesmärk oli luua turuindikaator ja levitada seda Prantsusmaa emamaal hulgimüügi tasandil, et teavitada ettevõtjaid banaanihindade muutustest, millega hulgimüüjad müüvad banaane jaemüüjatele ning millega toitlustusettevõtjad, restoranid ja kesksed hankijad neid ostavad.

Kolmandaks uuris komisjon samal aastal CNIELi taotlust luua turuindikaator nelja kaitstud päritolunimetusega juustu (Cantal, Auvergne blue, Ambert ja Saint-Nectaire) ning nende kõrvalsaaduste (või ja vadakupulber) kohta ning levitada seda Prantsusmaa Auvergne'i piirkonnas[22].

Kõigil kolmel juhul oli turuindikaatorite eesmärk suurendada turu läbipaistvust, pakkudes ettevõtjatele põhjalikku ja terviklikku teavet. Korrapäraselt avaldatavad indikaatorid vähendaksid teabe ebaühtlust ja hindade kõikumist, parandades turu mõistmist kõikidel etappidel. Turusuundumuste parem tundmine võimaldaks ettevõtjatel kogu tarneahelas teha paremini läbimõeldud tootmis- ja investeerimisotsuseid.

2024. aastal hindas komisjon arvamuse taotlust, mis käsitles Prantsusmaal toodetud ja turule viimiseks mõeldud õunte kaalupõhise liigitamise meetme kokkusobivust[23].

Selles juhtumis püüti kokkuleppega saavutada mitut ühise turukorralduse määruse artikli 157 lõike 1 punkti c kohast peamist eesmärki. See suurendas kõnealuse tootmisharudevahelise organisatsiooni liikmete teadmisi ja turu läbipaistvust, ühtlustades ühise mõõtühiku abil turuandmeid, parandades seeläbi järgneva etapi ettevõtjate jaoks prognoositavust ning lihtsustades suhteid eelneva etapi ettevõtjatega. See aitas paremini kooskõlastada toodete turuleviimist, võttes kasutusele kaalupõhise liigituse, mis lihtsustab turustamiseeskirju ning vähendab ettevõtjate ebakindlust ja nendevahelisi konflikte. Samuti nähti ette suurusvahemikud, mis sisaldasid „kattuvusi", võimaldades ettevõtjatel nõudluse alusel valida müügisegmendi, kus

[21] Komisjoni arvamus: agriculture.ec.europa.eu/document/download/cab818ee-c187-4a14-8635-a9fda51a9cc9_en?filename=c-2021-1437-commission-decision_en.pdf.

[22] Komisjoni arvamus: f033b677-0932-4fee-8b83-85e7a0caa63c_en.

[23] Komisjoni arvamus: 3e7b4934-d539-41ca-8228-b0a8721b449a_en.

nad soovivad oma tooteid positsioneerida. Selline lähenemisviis võimaldas kõrvaldada ebakindluse ja optimeerida müüki. See aitas ka parandada tootmise ja turustamise käigus toote kvaliteeti, vähendades kaalupõhise sorteerimise abil selliseid riske nagu muljumine, võimaldades samal ajal ettevõtjatel arvesse võtta toote tihedust ja suhkrusisaldust, et tagada turule viidavate toodete küpsus. Kokkulepe aitas vähendada ja hallata jäätmeid, piirates toodete käitlemist hankeprotsessi käigus, vähendades seeläbi nende riknemist ja kadusid ning vastates samal ajal tarbijate ootustele.

Ühise turukorralduse määruse artikkel 172b

Artikli 172b kohaselt võivad veinisektoris tegutsevad tunnustatud tootmisharudevahelised organisatsioonid anda vabatahtlikke hinnasuuniseid kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähisega veinide tootmiseks mõeldud viinamarjade müügi kohta, tingimusel et sellised suunised ei kõrvalda konkurentsi asjaomaste toodete olulise osa puhul.

Selle sätte kohaselt ei pea neist meetmetest komisjonile teatama ning komisjonile teadaolevalt ei ole seda sätet seni rakendatud.

2.3 Kestlikkuskokkulepped (ühise turukorralduse määruse artikkel 210a)

Määrusega (EL) 2021/2117[24] lisati ühise turukorralduse määrusesse uus säte (artikkel 210a), millega jäetakse ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalast välja tootjate vahelised või tootjate ja toiduainete tarneahela teiste osaliste vahelised (näiteks töötlemis- või turustustasandil sõlmitud) kokkulepped, mille eesmärk on rakendada liidu või liikmesriigi õigusega ettenähtust rangemat kestlikkusstandardit. Määrus jõustus 2021. aasta detsembris.

Selle erandi kasutamiseks peavad ettevõtjad püüdma rakendada rangemaid standardeid, mille eesmärk on aidata kaasa järgmiste eesmärkide saavutamisele: i) keskkonnakaitse; ii) pestitsiidide kasutamise või antimikroobikumiresistentsuse ohu vähenemine või iii) loomatervis ja loomade

[24] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 2. detsembri 2021. aasta määrus (EL) 2021/2117, millega muudetakse määrust (EL) nr 1308/2013, millega kehtestatakse põllumajandustoodete ühine turukorraldus, määrust (EL) nr 1151/2012 põllumajandustoodete ja toidu kvaliteedikavade kohta, määrust (EL) nr 251/2014 aromatiseeritud veinitoodete määratlemise, kirjeldamise, esitlemise, märgistamise ja geograafiliste tähiste kaitse kohta ning määrust (EL) nr 228/2013, millega kehtestatakse põllumajanduse erimeetmed liidu äärepoolseimate piirkondade jaoks (ELT L 435, 6.12.2021, lk 262).

heaolu. Neil juhtudel on ettevõtjatel lubatud sõlmida kokkuleppeid, mis muidu kuuluksid ELi toimimise lepingu artikli 101 lõike 1 kohaldamisalasse, tingimusel et nende vahel kokkulepitud konkurentsipiirangud on soovitud kestlikkusstandardite saavutamiseks hädavajalikud.

2023. aasta detsembris võttis komisjon vastu suunised artikli 210a kohaldamise tingimuste kohta[25]. Need sisaldavad üksikasjalikke juhiseid erandi tõlgendamiseks ning arvukaid näiteid võimalike kokkulepete kohta, mis kuuluksid selle erandi kohaldamisalasse.

Kokkulepped, otsused ja kooskõlastatud tegevus, mis vastavad artikli 210a tingimustele, ei ole keelatud ning nende lubamiseks ei ole vaja eelnevat otsust. Erandi kohaldamine põhineb enesehindamisel. Tootjad võivad siiski taotleda komisjonilt arvamust selle kohta, kas kokkulepped, otsused või kooskõlastatud tegevused on kooskõlas artikliga 210a.

Komisjon esitas 2025. aasta juulis oma esimese artikli 210a kohase arvamuse Prantsuse veinisektori kestlikkuskokkuleppe kohta[26]. Kokkuleppe eesmärk on säilitada Oksitaania piirkonna veinisektoris saavutatud praegune kestlikkuse tase, rakendades selleks mahe- ja kõrge keskkonnaväärtusega (*haute valeur environnementale*, HVE) standardeid. Prantsuse veiniturgu mõjutava kriisiolukorra tõttu on oht, et nende keskkonnahoidlikumate veinide tootjad lähevad üle majanduslikult tulusamale tavapärasele veinitootmisele või lahkuvad turult, näiteks riikliku väljajuurimiskava kaudu. Selle riski vähendamiseks on lepingus sätestatud lahtise veini ostmiseks vabatahtlik soovituslik hind tasemel, mis katab kulud ja kuni 20 % kasumimarginaali. Komisjon leidis, et kokkulepe on kooskõlas artikliga 210a.

2.4 Kriisimeetmed (ühise turukorralduse määruse artikkel 222)

Turgude tõsise tasakaalustamatuse aegadel lubab artikkel 222 komisjon vastu võtta rakendusakte, mille kohaselt ei kohaldata ELi toimimise lepingu artikli 101 lõiget 1 põllumajandustootjate, põllumajandustootjate liitude, tunnustatud tootjaorganisatsioonide, tootjaorganisatsioonide liitude ja tootmisharudevaheliste organisatsioonide teatavate kokkulepete ja otsuste suhtes,

[25] Komisjoni suunised Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklist 101 tehtava erandi kohaldamise kohta põllumajandustootjate kestlikkuskokkulepete suhtes vastavalt määruse (EL) nr 1308/2013 artiklile 210a (ELT C 1446, 8.12.2023).

[26] Komisjoni arvamus: 86f5a339-ee2d-430f-8e29-5fb56770ba14_en.

tingimusel et kõnealused kokkulepped ja otsused ei kahjusta siseturu nõuetekohast toimimist ja nende range eesmärk on asjaomast sektorit stabiliseerida.

22. jaanuaril 2024 esitas komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule eraldi aruande[27] kriisimeetmete, sealhulgas artikli 222 alusel vastu võetud meetmete kasutamise kohta ajavahemikus 1. jaanuarist 2014 kuni 2023. aasta lõpuni.

Pärast selle aruandega hõlmatud perioodi ei ole artikli 222 alusel muid meetmeid võetud.

2.5 Pakkumise reguleerimine (ühise turukorralduse määruse artiklid 166a, 167 ja 167a)

Ühise turukorralduse määruse artikkel 166a

Artikkel 166a võimaldab tunnustatud tootjaorganisatsioonil, tunnustatud tootmisharudevahelisel organisatsioonil või geograafilise tähisega seotud tootjarühmal paluda liikmesriigil kehtestada kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähisega toodete suhtes siduvad tarne-eeskirjad. Selle 2021. aastal lisatud artikliga asendatakse varasemad juustu (artikkel 150) ja sinki (artikkel 172) käsitlevad sätted ning on kohaldatav kõikidele geograafilise tähisega põllumajandustoodetele.

Käesolevas aruandes käsitletud ajavahemiku jooksul on komisjonile teatatud mitmest juhtumist piima- ja piimatoodete sektoris, mis on seotud kas enne 2021. aastat kehtinud või uute sätetega ning hõlmavad kaitstud päritolunimetusi või kaitstud geograafilisi tähiseid Asiago, Grana Padano ja Parmigiano Reggiano Itaalias ning Reblochon, Gruyère, Raclette de Savoie, Tomme de Savoie, Emmental de Savoie, Abondance, Beaufort ja Comté Prantsusmaal[28].

Kehtestati normid, mille eesmärk on tagada kaitstud päritolunimetusega või kaitstud geograafilise tähisega kvaliteettoodete lisaväärtus kahe lihatoote (sink) puhul: Prosciutto di

[27] Komisjoni aruanne Euroopa Parlamendile ja nõukogule „Ühise turukorralduse määruse artiklite 219–222 kohaselt vastu võetud kriisimeetmete kasutamine“ (COM(2024) 12 final).

[28] Asiago: *NOTIFICA PIANO REGOLAZIONE OFFERTA FORMAGGIO ASIAGO DOP;* Grana Padano: *Notifica piano regolazione offerta formaggio grana padano DOP*; Parmigiano Reggiano: *Regulation of supply Parmigiano Reggiano*; Reblochon, Gruyère, Raclette de Savoie, Tomme de Savoie, Emmental de Savoie, Abondance, Beaufort ja Comté: e8eac044-1136-4a7d-bdfb-95ecc89eb42a_en.

Parma (28. detsembrist 2017 kuni detsembrini 2020)[29] ja Prosciutto di San Daniele (1. jaanuarist 2021 kuni 31. detsembrini 2023)[30]. Mõlema toote suhtes kehtivaid norme on pikendatud kuni 2026. aastani[31].

Meetmete peamine eesmärk on kohandada asjaomaste kaitstud päritolunimetusega ja kaitstud geograafilise tähisega toodete pakkumist nõudlusele. Eesmärk on pidevalt tootmise ja turu arenguid jälgides ning tootmismahtusid kohandades vältida suuri tasakaalustamatusi pakkumise ja nõudluse vahel, mis põhjustavad kõikumisi ja avaldavad tõsist mõju kogu tarneahelale. Meetmete eesmärk on ka edendada lisaväärtusega tootmist ja tagada tootjatele õiglane tasu. Samas on see äärmiselt oluline tagada toote kättesaadavus turul.

Ühise turukorralduse määruse artikkel 167

Vastavalt artiklile 167 võivad tootjaliikmesriigid kehtestada tarne reguleerimiseks turustamiseeskirju, eelkõige tunnustatud tootmisharudevaheliste organisatsioonide otsusega, et parandada ja stabiliseerida ühise veinituru toimimist.

2020. aastal teatas Hispaania meetmest,[32] millega kehtestati üldreegel, mis piirab maksimaalset saagikust veinitootmiseks kasutatavatel maatükkidel, mis ei kuulu kaitstud päritolunimetuse või kaitstud geograafilise tähise reguleerimisalasse[33] (18 000 kg/ha punase veini ja 20 000 kg/ha valge veini puhul), ning määrati kindlaks suurematel maatükkidel kasvatatud viinamarjade võimalikud kasutusviisid. Need normid võeti 2020. aastal kasutusele Hispaania 2014. aasta dekreedi täiendavate sätetena, millega rakendatakse artiklit 167[34] üldises mõttes.

[29] Masaf - Decreto 28 dicembre 2017.

[30] Masaf - Decreto approvazione del piano di regolazione dell'offerta del prosciutto San Daniele DOP - 2021-2023.

[31] https://www.prosciuttodiparma.com/wp-content/uploads/2024/01/Piano-di-Regolazione-dellOfferta-2024-2026-29-gennaio.pdf, https://www.regione.fvg.it/rafvg/export/sites/default/RAFVG/economia-imprese/agricoltura-foreste/FOGLIA32/allegati/Piano_Regolazione_Offerta_2024-2026_REV_01.pdf.

[32] *Real Decreto 557/2020, de 9 de junio*.

[33] Päritolunimetuse või geograafilise tähisega kaitstud veinide maksimaalsed saagikused on sätestatud nende tootespetsifikaatides.

[34] *Real Decreto 774/2014, de 12 de septiembre*.

Prantsusmaa teatas asjaomasel ajavahemikul mitme turustamiseeskirja vastuvõtmisest, et moodustada reservvarud, mis sisaldavad osaliselt Champagne'is,[35] Languedocis[36] (2020) ja Cognacis[37] (2019) toodetud baasveine.

Ühise turukorralduse määruse artikkel 167a

Määrusega (EL) 2020/2220[38] lisati ühise turukorralduse määrusesse artikkel 167a, et tootjaliikmesriigid saaksid kehtestada turustamiseeskirju, mille eesmärk on reguleerida pakkumist, et parandada ja stabiliseerida oliiviõli ühisturu toimimist. Liikmesriigid peavad teatama komisjonile igast selle artikli alusel tehtud otsusest.

3. Komisjoni ja liikmesriikide konkurentsiasutuste uurimised põllumajandussektoris

Konkurentsiasutused viisid 2017. aasta juulist 2025. aasta juulini Euroopa Liidu[39] põllumajandussektoris läbi umbes 110 uurimist ja 20 uurimist on veel pooleli, nii et kokku on uurimisi 130. Kõige rohkem uurimisi viisid ELis läbi konkurentsiasutused (27 juhtumit), neile järgnesid komisjoni (12 juhtumit), Prantsusmaa (12 juhtumit), Taani (11 juhtumit) ja Austria (10 juhtumit) uurimised.

3.1. Peamised uurimisalused tootekategooriad/sektorid

Konkurentsiasutuste uurimised hõlmavad väga erinevaid põllumajandustooteid, kuid kõige sagedamini olid uurimise all järgmised tootekategooriad: piim ja piimatooted (25 %), puu- ja köögivili (19 %), liha (13 %) ja munad (6 %). Mitu uurimist viidi läbi ka suhkru (5 %), teravilja (5 %) ja seemnete (4 %) kategoorias.

---

[35] *Arrêté du 18/10/2017*, *Arrêté du 03/10/18*, *Arrêté du 9/12/19*, *Arrêté du 13/03/20*.

[36] *Arrêté du 11/02/20*.

[37] *Arrêté du 25/11/2019*.

[38] Euroopa Parlamendi ja nõukogu 23. detsembri 2020. aasta määrus (EL) 2020/2220, millega kehtestatakse teatavad üleminekusätted Euroopa Maaelu Arengu Põllumajandusfondi (EAFRD) ja Euroopa Põllumajanduse Tagatisfondi (EAGF) toetuse kohta 2021. ja 2022. aastal ning muudetakse määrusi (EL) nr 1305/2013, (EL) nr 1306/2013 ning (EL) nr 1307/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja nende määruste kohaldamisega ning määrust (EL) nr 1308/2013 seoses 2021. ja 2022. aastal eraldatavate vahendite ja sellise toetuse jaotamisega (ELT L 437, 28.12.2020, lk 1).

[39] Mõiste „konkurentsiasutused" hõlmab nii Euroopa Komisjoni kui ka riiklikke konkurentsiasutusi.

3.2 Uurimisalused üksused

Konkurentsiasutuste läbiviidavate uurimiste objektideks on tootjad[40] (36 %), põllumajandustootjate liidud (14 %), hulgimüüjad (12 %), tootjaorganisatsioonid (9 %), üksikud põllumajandustootjad (9 %), jaemüüjad (8 %) ning mitmesugused muud üksused, sealhulgas kutseühingud, tootmisharudevahelised organisatsioonid ning eksportijate ühendused (13 %).

Uurimistes kõige sagedamini käsitletavad üksused on tootjad. Näiteks uuris Prantsuse konkurentsiamet suurte toidutootjate vahelist kooskõlastamist ning tegi selle kohta otsuse, mis puudutas nii eelneval turul tapamajadelt ostetavate kondita taiste sealihatükkide (peamiselt „jambon supérieur maigre“ ehk JSM, mida kasutatakse keedusingi valmistamiseks) ostuhinda kui ka järgneval turul toorete/kuivatatud ja kuumtöödeldud jahutatud lihatoodete (nagu vorst, kuivatatud salaami, *rosette*, pasteet, *rillette*, keedusink) müümise kohta järgneval turul suurtele jaemüüjatele oma kaubamärgi all või odavama tootesarja raames.

3.3 Põllumajandustootjad on uurimiste peamine allikas

Konkurentsiasutused algatasid enamiku uurimisi ka omal algatusel (*ex-officio* menetlusega), kui olid saanud turuteabe kaudu teada võimalikest konkurentsivastastest tavadest. Lisaks algatasid konkurentsiasutused uurimisi pärast kaebuse saamist (tarnijatelt, konkurentidelt või klientidelt).

Kaebuse esitajad olid erinevad ja nendeks olid peamiselt: põllumajandustootjad (24 %), tootjad (21 %), jaemüüjad (16 %), põllumajandustootjate liidud (13 %), tootjaorganisatsioonid (11 %), üksikisikud (11 %) ja hulgimüüjad (4 %).

Andmed näitavad, et kaebuste peamiseks allikaks on põllumajandustootjad, kas üksikult või ühendustena (tootjaorganisatsioonid ja tootjaorganisatsioonide liidud), kes esitavad umbes poole kaebustest, ning lõppkokkuvõttes on nad ka konkurentsiõiguse rikkumiste uurimiste peamine allikas (sealhulgas turuteave, mida nad esitavad konkurentsiasutustele). Põllumajandustootjad avalikustavad mõnikord oma kaebused nende esitamisel konkurentsiasutustele ja kahjustavad sellega konkurentsiasutuste võimalust koguda võimalike rikkumiste kohta tõendeid.

[40] Käesolevas aruandes tähistab mõiste „tootjad“ üksusi, kes toodavad toitu, töödeldes ühte või mitut koostisosa (olenemata sellest, kas need koostisosad on põllumajandustooted või mitte). See hõlmab töötlejaid (st üksusi, kes töötlevad ühe või mitu põllumajandustoodet muudeks toodeteks).

3.4 Uurimiste tulemused

Asjaomasel perioodil lõpetatud 110 uurimises, mis käsitlesid konkurentsieeskirjade rikkumist põllumajandussektoris, jõuti kolme liiki tulemusteni:

a) rikkumise tuvastamise otsused, millega määrati trahvid (umbes neljandik lõpetatud juhtumitest), st konkurentsiasutused nõudsid ettevõtjalt rikkumise lõpetamist ja rahatrahvi maksmist;
b) kohustusi käsitlevad otsused (kuus juhtumit), st konkurentsiasutused ei jõudnud järeldusele, kas rikkumine toimus, ning võtsid vastu otsuse, millega muutsid uuritava ettevõtja pakutud kohustused õiguslikult siduvaks, kõrvaldades sellega võimalikud konkurentsiprobleemid;
c) uurimise lõpetamine ilma otsuseta (umbes pooled lõpetatud juhtumitest), st konkurentsiasutused lõpetasid menetluse uurimise ettevalmistavas etapis tõendite puudumise tõttu. Mõnel juhul võis see olla tingitud ka asjaolust, et nõutava tõendamiskohustuse täitmiseks oleks tulnud teha ebaproportsionaalselt suuri jõupingutusi, või vajadusest seada prioriteete.

Kuigi enamik uurimisi lõpeb ilma ametliku otsuseta, võivad need siiski mitmel moel olulised olla. Esiteks on mõned uurimised näidanud, et toiduainete tarneahelas esitatud kaebused või kahtlused on põhjendamatud. Näiteks uuris Kreeka konkurentsiamet COVID-19 pandeemia kriitilisel perioodil ilmunud ajakirjandusartiklite põhjal kahtlusi, et konkurentsivastased tegevused võisid põhjustada teatavate põllumajandustoodete ja toiduainete puudust ja/või nende hinna tõusu. Konkurentsiamet leidis, et COVID-19 pandeemia ajal piima ja durumnisujahu keskmine hind supermarketikettides märkimisväärselt ei kasvanud. Kahtlused võisid tekkida seetõttu, et mõned konkreetsed hinnad ei olnud kogu riigis valitseva olukorra jaoks tüüpilised.

Mõnel muul juhul suutis konkurentsiasutuse sekkumine rikkumise ära hoida, nagu näiteks punktis 3.5.5 kirjeldatud protektsionistlike kokkulepete puhul.

3.5 Uuritud ja tuvastatud rikkumiste liigid

Konkurentsiasutuste avastatud rikkumiste peamised liigid on järgmised: horisontaalsed kokkulepped (hindade ja müügimahtude piiramine) (32 %), müüja ja ostja vahelised kokkulepped ostja edasimüügihindade kindlaksmääramiseks[41] (16 %), kokkulepped klientide jaotamise kohta (13 %), pakkumismahhinatsioonid (mitme müüja pakkumiste kooskõlastamine) (12 %), turu jagamise kokkulepped (8 %), äriliselt tundliku teabe vahetamine (6 %), turgu valitseva seisundi kuritarvitamine, sealhulgas konkurentide turult väljatõrjumise strateegiad, nagu röövellikud hinnad, välistavad hinnaalandused, liialdatud ja ebaõiglased hinnad (6 %). Mitmel juhul leidsid konkurentsiasutused, et samal ajal toimus mitu rikkumist. Järgmistes punktides esitatakse näited sellistest rikkumistest.

3.5.1 Hindu ja/või koguseid käsitlevad kokkulepped

Kõige sagedamini sõlmiti hinnakokkuleppeid. Ostjad sõlmisid hindu ja koguseid käsitlevaid kokkuleppeid, mis kahjustasid põllumajandustootjaid. Näiteks määras Hispaania konkurentsiamet 2019. aasta juulis trahvi kümnele Hispaanias tegutsevale suurimale Hispaania ja rahvusvahelisele piimatööstusettevõttele ning nende ühendustele seoses aastatel 2000–2013 tegutsenud piimakartelliga[42]. Ettevõtjad vahetasid teavet toorpiima ostuhindade ja -koguste ning piima ülejäägi kohta. Selline käitumine võttis piimatootjatelt õiguse oma piima hinna üle vabalt läbirääkimisi pidada, nõrgendades veelgi nende läbirääkimispositsiooni turul. Samamoodi uuris Poola konkurentsiamet viit marjade (muu hulgas sõstra, kirsi ja ploomi) kokkuostjat,[43] kes leppisid kokku marjade kokkuostuhinnad, mida nad kohalikelt marjakasvatajatelt ostsid[44].

Hinnakokkuleppeid sõlmisid ka tootjad. Näiteks trahvis komisjon Euroopa suurimaid konserveeritud köögiviljade tootjaid aastatel 2000–2013 sõlmitud hinnakokkulepete ja turuosade

[41] Seda tava tuntakse ka kui „edasimüük kokkulepitud hinnaga“.

[42] Täpsema teabe leiate pressiteatest *plantilla nota de prensa*.

[43] Damex, Kam-Pol, Fructis, Kalbrok ja Silver-Trans.

[44] Poola konkurentsiamet võttis 2026. aasta märtsis vastu otsuse, millega määrati nendele marjade kokkuostjatele trahv; https://uokik.gov.pl/zmowa-przy-skupie-owocow-prezes-uokik-naklada-kary.

jagamise eest[45]. Konserveeritud köögiviljadeks olid oad, rohelised herned, herne- ja porgandisegud ning köögiviljasegud (välja arvatud mais ja seened), mida müüdi plekk- või klaaspurkides peamiselt oma kaubamärgi all jaemüüjatele ja toitlustussektorile kogu Euroopa Majanduspiirkonnas. Tootjateks olid üks äriühing ja kaks põllumajandusühistut.

Muud juhtumid puudutasid hinnaindeksite kehtestamist. Näiteks määras Prantsuse konkurentsiamet[46] 2018. aastal Côtes du Rhône'i piirkonna viinamarjakasvatajate ühingule (Syndicat général des vignerons réunis des Côtes du Rhône – SGVRCR) 20 000 euro suuruse trahvi konkurentsivastase tegevuse eest seoses kontrollitud päritolunimetusega[47] lahtiste veinide „Côtes du Rhône" turustamisega. Kõnealune veinitootjaid esindav kutseühing tegeles aastatel 2010–2017 hindade kindlaksmääramisega, kehtestades ja levitades oma liikmetele miinimumhindade juhiseid ning sellele järgnenud soovitusi, mis hõlmasid erinevaid veinikategooriaid värvi ja kvaliteediklassi järgi. Need meetmed, mida propageeriti avaldatud artiklites, uudiskirjades ja kohtumistel, soodustasid müügiläbirääkimistel ühtse hinna kehtestamist, moonutades konkurentsi ja eirates konkreetseid tootmiskulusid.

2021. aastal tuvastas Rumeenia konkurentsiamet munatootjate (viis tootjat ja tootjate ühendus)[48] vahel sõlmitud konkurentsivastased horisontaalsed kokkulepped, mille eesmärk oli kontrollida ja/või piirata munade pakkumist Rumeenia turul, sealhulgas elemente, mis muudaksid riigi turu munade importimiseks vähem atraktiivseks. Kodumaise pakkumise reguleerimise ja/või piiramise peamine eesmärk oli vältida munahinna langust.

3.5.2 Edasimüügihindade kindlaksmääramise kokkulepped

Edasimüügihindade kindlaksmääramise kokkulepped hõlmasid tavaliselt tootjat ja ühte või mitut jae- või hulgimüüjat. Näiteks määras Kreeka konkurentsiamet 2018. aastal margariini ja või tootmise ja müügi sektoris ettevõttele Minerva S.A. trahvi, kuna ta oli mitme seotud

[45] IP_19_5911_EN.pdf.

[46] 23. mail 2018 veinisektoris välja antud otsus nr 18-D-06.

[47] Appellation d'Origine Contrôlée.

[48] Decizia-oua-site.pdf.

hulgimüüja/turustajaga kokku leppinud hinnad, millega viimased Minerva tooteid edasi müüsid[49].

3.5.3 Turgude jagamine

2023. aastal tuvastas Hollandi konkurentsiamet, et neli toorete porgandite tarnijat olid omavahel jaganud müügi tööstusklientidele (konservide ja külmutatud toidu tootjatele) Hollandis, Belgias ja Saksamaal. Tarnijad leppisid omavahel kokku ka teatavates vastastikustes tarnetes ja hüvitistes.

3.5.4 Pakkumismahhinatsioon

Pakkumismahhinatsioon tähendas tavaliselt mitme müüja vahelist pakkumiste kooskõlastamist ostja korraldatud hankemenetluses. Näiteks leidis Horvaatia konkurentsiamet 2022. aasta otsuses, et neli hulgimüüjat olid kooskõlastanud oma pakkumised 14 tooterühma osas hankes, mille korraldas Zagrebis supiköögi teenuseid pakkuv sotsiaalhoolekandeasutus (Dobri dom). Nii määrasid hulgimüüjad hanke erinevate osade võitjad, mis lõppkokkuvõttes tõstis raskes majandusolukorras olevate kodanike jaoks oluliste toiduainete hindu[50]. Ka 2018. aastal tuvastas Kreeka konkurentsiamet, et ühistu (Friesland Campina Hellas) ja äriühing (Mandrekas) olid kooskõlastanud oma pakkumised piimatoodete hankemenetlustes, hoidudes samaaegsest osalemisest hankemenetlustes[51]. Rootsi konkurentsiamet tuvastas 2020. aastal ARLA Foods ABga[52] seotud juhtumis pakkumiste kooskõlastamise ka piimatoodete puhul.

3.5.5 Geograafilise turu jagamise kokkulepped, protektsionistlikud kokkulepped

Geograafilise turu jagamise kõige levinumaks vormiks olid nn protektsionistlikud kokkulepped. Need kokkulepped sõlmiti kas ainult jaemüüjate vahel või tarneahela eri etappides tegutsevate ettevõtjate vahel, et anda eelis oma liikmesriikidest pärit toodetele. Komisjon algatas koostöös

---

[49] ioei_tm_i_i_o_i_i_i_.pdf.

[50] CCA detects first bid rigging cartel in public procurement - AZTN. https://www.aztn.hr/ea/wp-content/uploads//2022/06/UPI-034-0317-01021-.pdf.

[51] Δελτίο Τύπου - Διευθέτηση υπόθεσης.

[52] The Swedish Competition Authority takes legal action against Arla Foods for unlawful cooperation | Rootsi konkurentsiamet; Arla Foods is not granted leniency in a case on unlawful cooperation | Rootsi konkurentsiamet.

liikmesriikide konkurentsiasutustega mitu uurimist seoses erinevate lepingutega ja sarnaste turundusalgatustega Belgias, Bulgaarias, Prantsusmaal ja Lätis. Need algatused olid alles väga varases staadiumis ning konkurentsiasutuste sekkumise tulemusena muudeti neid nii, et need ei diskrimineeriks teiste liikmesriikide tooteid ega põhjustaks seega siseturu killustumist.

Lisaks olid mõned geograafilise müügipiirkonna jagamise juhtumid: 2023. aastal tegi Austria kartellikohus Austria konkurentsiameti taotlusel otsuse, milles tuvastati, et kaks suhkrutootjat – Südzucker AG ja Nordzucker AG – olid rikkunud ELi toimimise lepingu artiklit 101 kooskõlastatud tegevusega tööstusliku suhkru turul, täpsemalt omavahelise kokkuleppe kaudu säilitada eraldiseisvad geograafilised müügipiirkonnad (vastavalt Austrias ja Saksamaal), piirates sellega konkurentsi ja mõjutades piiriülest kaubandust[53].

3.5.6 Turgu valitseva seisundi kuritarvitamine

Uurimised keskendusid eelkõige põllumajandustootjate ja ühistute vahelistele suhetele ning põllumajandustootjate vabadusele valida ühistu, mille liikmeks nad soovivad saada. Näiteks muutis Saksamaa suurim piimaühistu Deutsche Milchkontor (DMK) 2018. aastal Saksamaa konkurentsiameti uurimise[54] tulemusena oma tarnetingimusi ja lühendas piima tarnelepingu lõpetamise etteteatamistähtaega 24 kuult 12 kuule, pakkudes sellega põllumajandustootjatele rohkem võimalusi ühistu ja tarnetingimuste valikuks.

Muud turgu valitseva seisundi kuritarvitamise juhtumid puudutasid liiga kõrgete hindade kehtestamist. 2022. aastal leidis Küprose konkurentsiamet, et Küprose karjakasvatajate ühendus oli kuritarvitanud oma turgu valitsevat seisundit, kehtestades järgnevale turuetapile (piimatööstusele) ülemäära kõrged hinnad.

[53] Cartel Court imposes a fine of EUR 4.2 million on Südzucker AG at AFCA's request; the decision is final: BWB Bundeswettbewerbsbehörde.

[54] Bundeskartellamt – Homepage – Proceeding against DMK dairy discontinued.

4. Põllumajandussektoris konkurentsiasutuste poolt läbiviidavad konsultatsioonid ja järelevalvemeetmed

Liikmesriikide konkurentsiasutused andsid põllumajandussektori ettevõtjate taotlusel ka nõu konkurentsieeskirjade kohaldamise kohta. Kõnealusel perioodil said liikmesriikide konkurentsiasutused 53 põllumajandussektorit käsitlevat nõuandetaotlust.

Liikmesriikide konkurentsiasutuste oluline töö on ka järelevalve. Kõnealusel ajavahemikul viisid liikmesriikide konkurentsiasutused läbi **22** sektoripõhist uurimist konkurentsieeskirjade kohaldamise kohta põllumajandussektoris. Selline töö hõlmas tavaliselt sektoripõhiseid uurimisi, aruannete vastuvõtmist ja huvide kaitsmist.

Eelkõige andsid liikmesriikide konkurentsiasutused korduvalt nõu seoses kestlikkuskokkulepetega. Mõned näited:

- Saksamaa konkurentsiamet vastas seitsmele kestlikkuskokkuleppeid käsitlevale konsultatsioonitaotlusele, sealhulgas käimasolev konsultatsioon lihasektoris algatuse „Initiative Tierwohl“[55] raames (kus osapooled otsustasid Saksamaa konkurentsiameti tõstatatud kahtluste tõttu kaotada alates 2024. aastast lisatasu, mida ostjad maksid osalevatele põllumajandustootjatele ja mida tuntakse ka loomade heaolu lisatasuna), ning neli lõpetatud konsultatsiooni kakao-, taime-, banaani- ja piimasektoris.

- Prantsuse konkurentsiamet vastas kahele taotlusele anda nõu mitteametlikult: i) üks taotlus, mille esitasid kaks kutseühingut (Coopération Agricole Nutrition Animale ja Syndicat National de l’Industrie de la Nutrition Animale), puudutas metoodilise juhendi eelnõud, mille eesmärk on arvutada segasööda keskkonnamõju, täpsemalt selle kasvuhoonegaaside jalajälg[56]; ii) teine taotlus, mille esitas ühing „Pour une Agriculture du Vivant“ seoses projektiga, mille eesmärk on aidata Prantsusmaa territooriumil

[55] Algatus „Initiative Tierwohl“ on põllumajandus-, lihatootmis- ja toidu jaemüügisektori vahelise kokkuleppe alusel loodud projekt, mille eesmärk on premeerida loomapidajaid loomapidamistingimuste parandamise eest.

[56] 29. jaanuari 2025. aasta mitteametlik nõuanne nr 25-DD-01 põllumajanduse rohepöördega seotud lisakulude ja riskide ühise rahastamise süsteemi loomise kohta.

tegutsevaid põllumajandustootjaid, rahastades ja tagades nende üleminekut keskkonnasõbralikumate tavade juurde[57] (mis eeldaks ühise turukorralduse määruse artikli 210a kohaldamist).

- Madalmaade konkurentsiamet vastas kahele konsultatsioonile: i) ühte taotles Stitchting Milieukeur – organisatsioon, mis töötab välja ja haldab põllukultuuridele, puu- ja köögiviljadele, piimale, munadele, dekoratiivtaimedele (lilled, taimed, puud, lillesibulad jne) ning valmistoitudele ja töödeldud toiduainetele Madalmaade kvaliteedimärgi andmise kriteeriume, seoses töötlemata kartuleid, köögi- ja puuvilju käsitleva kokkuleppega; ii) teist taotles lillesektoris tegutsevate ettevõtjate ühendus Tuinbranche Nederland.

5. Lõppmärkused

Tõhus konkurents on põllumajandussektoris ülioluline, et tagada aluslepingus sätestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkide saavutamine. Vastu on võetud mitmed põllumajandussektoris konkurentsieeskirjadest tehtavad erandid, mille peamine eesmärk on tugevdada ja tasakaalustada põllumajandustootjate positsiooni toiduainete tarneahelas. On äärmiselt oluline, et põllumajandustootjad kasutaksid aktiivselt olemasolevaid mehhanisme ja nende pakutavaid eeliseid. Neis raamistikes on endiselt märkimisväärne kasutamata potentsiaal, mis vajab suuremat tähelepanu. Eelkõige pakuvad erandid konkurentsieeskirjadest raamistikku toodete tootmise ja tarnimise korraldamiseks põllumajandustootjate poolt tootjaorganisatsioonide ja tootjaorganisatsioonide liitude kaudu. Sellised organisatsioonid ei saa mitte ainult kasu konkurentsieeskirjadest tehtavatest vajalikest eranditest, vaid saavad ka rahalist toetust ühise põllumajanduspoliitika raames. Lisaks pakuvad need struktuurilisi vahendeid, mis võimaldavad põllumajandustootjatel osaleda võrdsematel alustel ärisuhetes oma tarnijate ja ostjatega, hallata riske ja investeeringuid ning tulla toime raskustega. Samal ajal on konkurentsiasutuste poolne järelevalve võimaldanud peatada ja ennetada põllumajandustootjatele kahjulikke tavasid nii müügi- kui ka ostupoolel. Konkurentsieeskirjadest tehtavad erandid muutuvad jätkuvalt, säilitades samas ühise põllumajanduspoliitika turule orienteerituse. Komisjoni 2024. aasta

[57] 29. jaanuari 2025. aasta mitteametlik nõuanne nr 25-DD-01 põllumajanduse rohepöördega seotud lisakulude ja riskide ühise rahastamise süsteemi loomise kohta.

ettepanekus[58] toodi välja täiendavad võimalused põllumajandustootjate positsiooni tugevdamiseks tarneahelas. Ajal, mil tarneahelas jätkub kontsentreerumine nii eelnevas etapis (vajalike sisendite osas) kui ka järgnevas etapis (toidusektoris), on õiglane ja tõhusalt rakendatav konkurentsiraamistik endiselt hädavajalik, et põllumajandustootjad saaksid oma töö eest õiglast tasu ning et tagada tarbijatele mõistliku hinnaga tarned kooskõlas ELi toimimise lepingu alusel kehtestatud ühise põllumajanduspoliitika eesmärkidega.

[58] Ettepanek: Euroopa Parlamendi ja nõukogu määrus, millega muudetakse määrusi (EL) nr 1308/2013, (EL) 2021/2115 ja (EL) 2021/2116 seoses põllumajandustootjate positsiooni tugevdamisega toiduainete tarneahelas, 2024/0319 (COD).